

# CASTELL DE L'ALCALATÉN



# 4



## El castell i el seu territori: l'Alcalatén

valencià

El terme «Alcalatén» deriva de l'àrab *al-qalatain*, que significa «els dos castells» i fa referència a aquest i al de Llucena, ambdós situats en llocs estratègics per al control del territori i de la ruta cap a l'interior a través del riu de Llucena. En època de dominació andalusina l'Alcalatén seria una unitat administrativa i de control territorial que tindria com a nucli les dues fortificacions (on la població disseminada trobaria protecció en cas de necessitat) i es reduiria estrictament a la vall del riu de Llucena (actuals nuclis de l'Alcora, la Foia, Figueroles i Llucena). La població s'organitzava en unitats bàsiques de poblament denominades alqueries (de l'àrab *qarya*), de reduïdes dimensions. D'ací prové el nom de l'Alcora (d'*al qurya*, plural d'*al-qarya*).

Amb la conquesta de Jaume I s'institueix el senyoriu o tinença de l'Alcalatén, incor-

porant a l'*al-qalatain* andalusí els actuals termes de Xodos, les Useres i Costur. El senyoriu, com a unitat jurisdiccional, perdurà fins l'abolició del feudalisme a principis del segle XIX, amb els límits territorials grafats al plànol de 1799 que acompanya aquest text.

Des d'aquest punt es pot apreciar l'abrupta orografia de l'Alcalatén, que va des dels 200 metres sobre el nivell del mar a les terres baixes de l'Alcora (a l'est de la població, confrontant amb la Plana de Castelló), resseguint la vall del riu de Llucena, amb l'embassament de la Foia en primer terme, fins les vessants del Penyagolosa, cim del nostre territori amb 1.813 metres d'altitud, que es pot veure en direcció nord-oest presidint l'horitzó.

(Informació extreta de la publicació «*Xodos, un poble de Penyagolosa*», de Joaquim Escrig i Artur Aparici)

## El castillo y su territorio: l'Alcalatén

castellano

El término «Alcalatén» deriva del árabe *al-qalatain*, que significa «los dos castillos» y hace referencia a este y al de Llucena, ambos situados en lugares estratégicos para el control del territorio y de la ruta hacia el interior a través del río de Llucena. En época de dominación andalusí l'Alcalatén sería una unidad administrativa y de control territorial que tendría como núcleo las dos fortificaciones (donde la población diseminada encontraría protección en caso de necesidad) y se reduciría estrictamente en el valle del río de Llucena (actuales núcleos de l'Alcora, la Foia, Figueroles y Llucena). La población se organizaba en unidades básicas de poblamiento denominadas alquerías (del árabe *qarya*), de reducidas dimensiones. De aquí proviene el nombre de l'Alcora (de *al qurya*, plural de *al-qarya*).

Con la conquista de Jaume I se instituye el señorío o tenencia de l'Alcalatén,

incorporando al *al-qalatain* andalusí los actuales términos de Xodos, les Useres y Costur. El señorío, como unidad jurisdiccional o «término general», perdurará hasta la abolición del feudalismo a principios del siglo XIX, con los límites territoriales señalados en plano de 1799 que acompaña este texto.

Desde este punto se puede apreciar la abrupta orografía de l'Alcalatén, que va desde los 200 metros sobre el nivel del mar en las tierras bajas de l'Alcora (al este de la población, confrontando con la Plana de Castelló), siguiendo el valle del río de Llucena, con el embalse de la Foia en primer plano, hasta las vertientes del Penyagolosa, techo de nuestro territorio con 1.813 metros de altitud, que se puede ver en dirección noroeste presidiendo el horizonte.

(información extraída de la publicación «*Xodos, un poble de Penyagolosa*», de Joaquim Escrig y Artur Aparici)



▲ Plànol territorial de la Tinença de l'Alcalatén (1799). Arxiu històric provincial de Saragossa / Plano territorial de la Tenencia de l'Alcalatén (1799). Archivo histórico provincial de Zaragoza

